

משה חיים פלח

- בענין תרתי לריעותא 1.....
 בשיטת הרמב"ם בדין קלב"מ בשוגג..... 5.....
 בענין תפיסה בפקדון 7.....
 בענין מעשה בשחיטה ובטבילה..... 9.....

בענין תרתי לריעותא

דהיא חזקה שלימה עדיפא, א"נ דהא דחסר לפניך מנערף ומאלים את חזקת העומאה דהוי תרתי צמקום חדא].

וכבר עמד צדק צתום' הרא"ש ותי' וז"ל התם היינו עעמא כדפרישו צריש גמרא דנדה (ג ז) דאיכא למימר חסר ואתאי חסר ואתאי עכ"ל, אך תמכו צדק (ויעוין צס' אילת אהבים למהר"ל זינז) דלקמן צפרק המדיר (עב ז) הקשו תוס' היאך מוקמינן אחזקה גבי מומין נימא דהוי תרתי לריעותא חזקת פנויה והרי מומין לפניך, ותיירו דחזקת פנויה לא השיבא צמקום חזקת הגוף, ויעוין צתום' הרא"ש שם דבקשה נמי כקושית התוס' [ותי' וז"ל דחזקת פנויה השיבא כמאן דליתא כלל לגבי חזקת הגוף משום שעומדת לינשא עכ"ל ואכמ"ל] והרי התם נמי ליכא חסר ואתאי [ולא משמע דכל קושייתם משום דאיכא מומין דשייך צבו חסר ואתאי] ולכאורה משמע דאזיל התוס' הרא"ש צשיעת הראשונים דאמרי' תרתי לריעותא אף צמקום דליכא חסר ואתאי.

אמר רבי אלעזר האומר פתח פתוח מלאתי נאמן לאוסרה עליו ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמלא לומר תחתיו ספק צאונם ספק צרלון לא לריכא צאשת כהן ואיצעית אימא צאשת ישראל וכגון דקציל צב אצוב קידושין פחותה מצת ג' שנים ויוס אחד, והקשו תוס' וז"ל וא"ת ונוקמה אחזקתה שהיא כשרה לכבוה ונימא דלא תחתיו זינתה, וי"ל דאדרבה אית לן למימר דהשתא נצעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה צתולה עכ"ל, ותמכו האחרו' דהא מ"מ נימא הרי היא צעולה לפניך ואיכא תרתי לריעותא, דומיא דמקוב שנמדד ונמלא חסר דמעמאין לגצרא משום דאיכא תרתי לריעותא, חזקת עומאה דגצרא והרי חסר לפניך [ויעוין צאחרו' דציארו צכמה דרכים, דכיון דהוי דחזקה דמעיקרא הוא כנגד חזקה דמעיקרא אין חזקה דמעיקרא מכרעת צבו וממילא חזקה דהשתא מכרעת, או דכיון דחזקה דמקוב הוא חזקה קטיעה, חזקת העמא

ומטו משמיה דהגרנ"פ ליישצ צזה, דהא דלא אמרינן תרתי לריעותא זלא חסר ואתאי, היינו דלא הוי דין ודאי, אך ספק מיהא הוה אף צמקוס דליכא חסר ואתאי, וזבו דהקשה התוס' הרא"ש לקמן דנימא תרתי לריעותא והוי עכ"פ ספק, והיאך סמכינן על חזקת הגוף צתורת ודאי.

אולם צעיקר הדין צתרתוי לריעותא זלא חסר ואתאי אי הוי עכ"פ ספק נחלקו האחרוי, דצמחנה אפרים (אישות ס"ג) נקט צפשיעות דאף זלא חסר ואתאי הוי ספק, וכן מצואר מדברי המהר"ם (גדה ז צ) וכן נקט צחי כתצ סופר (גיטין לא ז) ויעוין עוד צש"ש (ש"ג פ"ה) וצחז"א (טהרות ס"ג סק"ג) מש"כ צביאור דברי התוס' צגדה (ד ה) אך צתשו' חמדת שלמה (י"ד ס" ה) נקט צפשיעות דזלא חסר ואתאי ל"ה אפילו ספק וכן מצואר מדברי החז"א (אבה"ז ס" פ' סק"ב) [ולכאורה אינו מתאים עם דברי החז"א צטהרות (ס"ג סק"ג) ה"ל].

והנה צקידושין (עט ה) וצגדה (ז ה) תנן מקוב שגמדה ונמלא חסר כל טהרות שנעשו על גציו למפרע צין צרשות היחיד צין צרשות הרצים עמאות שאני התם דאיכא למימר העמד עמא על חזקתו ואימר לא עזל אדרבה העמד מקוב על חזקתו ואימר לא חסר הרי חסר לפניך כו' התם תרתי לריעותא הכא חדא לריעותא יעוין שס, ונחלקו הראשונים זבה דפרכי' אדרבה העמד מקוב על חזקתו ואימר לא עזל, דצתוס' ישנים (גד' עכ"ג קידושין עט ה) נקטו דקושית הגמ' דלא הוי אלא ספק, דכיון דאיכא ריעותא צחזקת המקוב אף זלא תרתי

לריעותא הוי חזקה נגד חזקה והוי ספק, ולא אזלינן צתר חזקת המקוב, וכן נקט המהר"ם (גדה שט) אולם צתוס' הרא"ש (גדה שט) פי' דקושית הגמ' דהוי טבור ודאי ומשום דחזקת המקוב הויא צשורש הספק, וז"ל דהוה לן לטבור לגמרי משום חזקה דמקוב, אט"ג דאיכא נמי חזקה דעמא, מ"מ חזקת מקוב עדיף שהרי העמא עזל לפנינו אלא שאנו אומרים שמא לא עזל עזילה הוגנת כי שמא היה חסר המקוב, וכיון דאמרת העמד מקוב על חזקתו נסתלקה חזקת העמא כן נראה לי עכ"ל.

וכבר עמד צס' תורת יקותיאל (ס"ח סק"ז) דכל דברי המהר"ם דזלא חסר ואתאי נמי הוי ספק אינס אלא לטעמיה, דנקט דאף זלא תרתי לריעותא הוי ספק ולא מוקמינן צבהאי גוונא על חזקת המקוב דהויא צשורש הספק, אך לדברי התוס' הרא"ש דזלא תרתי לריעותא אמרי' דחזקת המקוב עדיפא משום דהויא צשורש הספק, אס איתא דזלא חסר ואתאי לא אמרינן דהוי ודאי, לא הוי אפילו ספק, אלא החזקה צצשורש הספק מכרעת, ולכאוי לפ"ז הדק"ל דצברי התוס' הרא"ש צמכילתין.

ונראה ליישצ, דהנה צפ"ק דחולין (י ה) איתמר השוחט צסכין ונמלאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיצר זבה עלמות כל היום פסולה חיישינן שמא צעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא צעלס נפגמה צשלמא רב הונא כשמעתיב אלא רב חסדא מאי טעמא אמר לך עלס ודאי פוגס עור ספק פוגס ספק

אלא במקום דחסר ואתאי, והוכיחו מזה דהא דלא צעינן חסר ואתאי צכהאי גוונא היינו רק לאשוויי ספק, אך לאשוויי ודאי בכל גווי צעינן חסר ואתאי, ואף דאיתילידא ריעותא דצבר עלמו.

ובביאור הדברים יש לומר, דכל מה דמצוהר בתום' הרא"ש דצלא דין תרתי לריעותא אזלינן בתר חזקת המקוב דהויא בשורש הספק, היינו בגוונא דלא איתילידא ריעותא בגזרא הטובל, דהנה יעוין צשערי ישר (ע"פ פ"ג) דצמקוב ל"ש להעמיד המקוב עלמו כלל על חזקתו, כיון דהשתא ודאי חסר הוא ולא דיינינן עליו, אלא דהגזרא הטובל מקבל את חזקת המקוב, ויעוין שם דנקט צפשיעות כדברי התום' הרא"ש דצלא תרתי לריעותא אזלינן בתר חזקת הגזרא, ונתקשה דכיון דאין החזקה צמקוב עלמו אלא בגזרא הטובל א"כ אין זו חזקה בשורש הספק, וציאר דכיון שחזקת המקוב לעבר ולהכשיר את העמא ולסלק חזקת עומאה דך חזקה עדיפא מחזקת עומאה של הטובל יעו"ש.

אך צדעת התום' הרא"ש יש לדון, דאף דיסוד דדין דלעובל איכא את חזקת המקוב, מ"מ שציבא חזקת המקוב כשורש הספק, אך צזה שפיר יש לחלק צין היכא דמקוב איתרעאי לצין היכא דגזרא הטובל איתרעאי, דהיכא דרק המקוב איתרעאי וגזרא לא איתרעאי, אמרינן דצחזקת המקוב דקיבל הטובל ליכא ריעותא, וממילא איבי עדיפא ולהכי צלא תרתי לריעותא [וכגון צגוונא דליכא חסר ואתאי] לא הוי אפילו ספק, משא"כ היכא

לא פוגם הוי ספק וודאי ואין ספק מוליא מידי ודאי, מתיב רצא לסיועיה לרצ הונא עבל ועלה ונמלא עליו דבר חוץ אף על פי שנתעסק צאותו המין כל היום כולו לא עלתה לו עזילה עד שיאמר צרי לי שלא היה עלי קודם לכן והא הכא דודאי עבל ספק הוב עליה ספק לא הוב עליה וקאתי ספק ומוליא מידי ודאי, שאני התם דאיכא למימר העמד עמא על חזקתו ואימא לא עבל ה"נ העמד צהמה על חזקתה ואימר לא נשחטה הרי שחטבה לפניך ה"נ הרי עבל לפניך הא איתילידא ציה ריעותא ה"נ איתילידא צה ריעותא סכין איתרעאי צהמה לא איתרעאי, ויעוין בתום' שם שהקשו דצבי מקוב אמרי' דהרי חסר לפניך אע"ג דמקוב איתרעאי גזרא לא איתרעאי, ותי' (צהי' א') דשאני התם דאיכא למימר דחסר ואתאי, וכן תירץ בתום' הרא"ש שם וז"ל תימה דמה הוי משני מהביא דמקוב שנמדד ונמלא חסר דצריש נדה קאמר התם שכל הבהרות עמאות משום דהרי מקוב חסר לפניך והעמד עמא על חזקתו ולא אמרי' מקוב איתרעאי ולא אדם, וי"ל דשאני התם דחסר ואתאי כו' עכ"ל, ומצוהר לפ"ז דהא דצעינן חסר ואתאי אינו אלא כגון צמקוב דמקוב איתרעאי גזרא לא איתרעאי, אך היכא דאיתילידא ריעותא דצבר עלמו אמרי' תרתי לריעותא אף צלא חסר ואתאי, ולהכי צטובל ונמלא עליו דבר חוץ דאיתילידא ריעותא צטובל, אמרי' דהעמד עמא על חזקתו והרי חליצה לפניך.

וכבר תמכו צזה מדברי תום' הרא"ש צסוגין, דמצוהר דאף דאיתתא איתרעאי דנמלאת צעולה נמי לא אמרינן תרתי לריעותא

דגברא גופיה איתרעאי, וכגון בטבל ועלה
 ונמלא עליו דבר החולץ, **ז**כּ כיון דאיכא
 ריעותא בחזקה דידיה, שפיר הוי ספק ולא
 אזלין צתר חזקה דשורש הספק [ויתכן
 להוסיף, דחזקה בלא ריעותא חשיבא חזקה
 המכרעת, וצכה"ג אזלין צתר שורש הספק,
 משא"כ חזקה עם ריעותא דאין זה אלא דין
 הנהגה, אך אכתי חשיב ספק, שפיר מהניא
 כנגדה חזקה מאוחרת, וכדציארו האחרו' גבי
 אלמנת עיסה (לקמן טו א) וצכ"ד] והא דבחסר
 ואתאי אמרינן תרתי לריעותא גם בגוונא דלא
 איתילידא ריעותא בטובל אלא במקוה, יש
 לומר דע"י חסר ואתאי איכא ריעותא בחזקה
 המקוה למפרע, וממילא הרי זה מגרע בחזקה
 המקוה דקיבל בעובל, וממילא חזקה עומאה
 עדיפא דלית זה ריעותא ואכמ"ל.

ולפי"ז מיושבים דברי התוס' הרא"ש צפרק
 המדיר, דהתם נמי כיון דאיתילידא

ריעותא באיתתא גופה, אמרינן **ז**כּ תרתי
 לריעותא לאשוויי ספק אף דליכא חסר ואתאי
 [אלא דאי לאו ריעותא דהרי מומין לפניך, הא
 ליכא ספק כלל, ובגוונא דליכא ספק כלל ודאי
 דאזלין צתר חזקה דשורש הספק] אך בגוונא
 דלא איתילידא ריעותא דצד עלמו דומיא
 דמקוה, יש לומר דבלא חסר ואתאי לא הוי
 אפילו ספק [אולם לקושטא דמילתא אין נראה
 דזוהי כוונת התוס' הרא"ש, וצפרע דהרי
 לקמן שם אייתי מהביא דמקוה [וי"ל] אלא
 דבעיקר הנידון אי צעינן חסר ואתאי, הנה
 יעוין בתוס' הרא"ש (חולין טז) דתירן עוד
 בתירון בתרא באופ"א, וצתוס' הרא"ש צנדה
 (ג) העתיק רק צ' שינויי אחריני דתוס'
 והשמיע תירולא דחסר ואתאי [מיהו בתוס'
 הרא"ש (חולין יג) נקט צפשיטות כשינויא דחסר
 ואתאי יעו"ש] ולכאורה לקמן צפרק המדיר
 כשהעתיק קושית ות' הרשב"א, נקט דלא
 צעינן חסר ואתאי].

בשיטת הרמב"ם בדין קלב"מ בשוגג

ולכאורה יש לדון דכ"ל להרמב"ם דלא
 אמרינן הגבשה לורך ניסוך אלא
 צמזיד ולא צשוגג, וצביאור הדברים יש לומר,
 דצמזיד דמה דפוערו היינו משום החיוב
 צפועל [וכדציארו האחרו' דצמזיד החיוב
 פוערו, ומשום דהעונש הקל נכלל בצמור ויעוין
 צרמב"ן ריש מכות (ג' ב) כיון דרחמנא אמר
 קים ליה צדרצה מיניה כמאן דמקיים צה
 כולה מילתא דמי עכ"ל] צזה חשיב דנתחייב
 הך חיוב על כל המעשה, ואף על הכשר
 המעשה דחשיב חלק מן העצירה [וכדנתצאר
 לעיל] וממילא אינו מתחייב ממון צזה, משא"כ
 צשוגג דליכא חיוב צפועל, דציארו האחרו'
 דצזה הוי פטור צעלס המעשה, יש לומר דרק
 מעשה העצירה צעלמותו חשיב מעשה
 המחייב [ושו"ר צשערי חיים (ס"ב ב) דציאר
 עד"ז אך צנוסח אחר, דצמזיד עלס המעשה
 הפוער דחשיב כאילו לא עשה המעשה כלל,
 וצזה אמרי' כן אף לענין תחילת המעשה כגון
 הגבשה דאינה מחייבת, משא"כ צשוגג החיוב
 הוא הפוער, ולהכי אין החיוב פוער אלא
 צגמר המעשה צשעת החיוב יעו"ש ויעוין עוד
 שם (ס"ב ב) אולס קשה מנא ליה להרמב"ם
 לחדש כן.

אולם לקושטא דמילתא שיעת הרמב"ם
 מתצרת מתוך דצרו צפירוש
 המשניות מהדורא קמא צפירקין (מ"צ) שכתב
 וז"ל מה שאמר ה' לא יהיה אסון עניינו כו'

כתב הרמב"ם צפיה"מ (פ"ה דגיטין מ"ד) וז"ל
 ואמרו מנסך אפשר על אחת משני
 דרכים, האחד שיערב יין נסך ציין של חצירו
 שנאסר הכל כמו שיתצאר צפרק אחרון דע"ז,
 והשני שינסכו לע"ז וידע שהוא אוסר אותו
 היין צזה הניסוך כדי שיהיה מזיד צהיזק, ולא
 ידע שהמנסך לעבודה זרה חייב סקילה, לפי
 שאס היה יודע שהוא חייב סקילה אינו חייב
 לשלם לפי שהכלל אללנו אין אדם מת ומשלם
 כמו צציארנו צשלישי דכתובת עכ"ל,
 והדברים לריכים ציאור עוצא, דהא קי"ל
 כתנא דצי חזקיה דמה מכה צהמה לא חילקת
 צו צין צשוגג צין צמזיד צין מתכוין לשאין
 מתכוין צין דרך ירידה לדרך עלייה לפוערו
 ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא
 תחלוק צו צין צשוגג צין צמזיד צין מתכוין
 לשאין מתכוין צין דרך ירידה לדרך עלייה
 לחייבו ממון אלא לפוערו ממון.

ולכאורה היה מקום לדון לצאר, דהנה
 צגיטין (ג' ב) איתמר מנסך רצ אמר
 מנסך ממש ושמואל אמר מערב מ"ד מערב
 מ"ע לא אמר מנסך אמר לך מנסך קס ליה
 צדרצה מיניה ואידך כדרבי ירמיה דא"ר
 ירמיה משעת הגבשה הוא דקנה מתחייב
 צנפשו לא הוי עד שעת ניסוך, והקשו התוס'
 צסוגין אמאי לא אמרינן דהגבשה לורך ניסוך.

שיש בו מיתת צ"ד אין בו תשלומין ואפילו לשוגג, וזכו החילוק שצין מחוייבי מלקות ומחוייבי מיתות צ"ד" עכ"ל.

הרי דמטיקרא אזיל הרמז"ס דקי"ל דלא כתנא דבי חזקיה, אלא במחוייבי מיתות שוגגין ליכא דין קלז"מ, ויעוין בתוס' (בא) כמה תנאי דפליגי אתנא דבי חזקיה, ונקט הרמז"ס מעיקרא דקי"ל כוותיהו, ועפ"ז פירש בגיעין דבגוונא דניסך בשוגג ליכא דין קלז"מ.

ואם אסון יהיה צין שני האנשים הנלים כלומר שמת אחד מהם הרי הרוח נהרג ולא יהיה שם עונש כלל, והוא אמרו ונתת נפש תחת נפש ויצטלו התשלומין לפי שאין אדם מת ומשלים [ובתנאי שתהיה שם התראה, אבל חילק צין מחוייבי מיתת צ"ד ומחוייבי כרת ואע"פ שדינם שזה לענין הקנס בגלל החילוקים שיש בצרות החכמים שיאריך ביאורם, והענין המושג מהם כבר אמרנוהו] עכ"ל [ובמהדור"צ תוקן "לפי שאין אדם מת ומשלים ואפילו היה שוגג שאינו חייב מיתה, שכל עון

בענין תפיסה בפקדון

תמכו הראשונים אמאי אינו מתחייב מדין גזילה דעלמא, ומא נהחדש צפרשת שליחות יד, ומלניו צזכ כמה דרכים, וצתרות הכרי (ס"ה) צזכ ס"ג) ציאר צזכ וז"ל ויראה צעיני לומר מילתא חדתא ומסתפינא מחצראי וכ"ש מרצותי דהשומר לא מחייב לעולם מתורת גזן אלא מתורת ש"י דהדית צה רחמנא משום דשומר ידו כיד הצעלים ואין הגזבהו מולאו מרשות צעלים, וכמו דאמרי' צחגיבה צפ"ק (י) צ צאצני צנין המסורות לגיזר עסקינן ע"ש, הן אמת שמדברי התוס' שם משמע שמטעם אחר אתי עלה וגם מדצריכה צמנחות דף (קא) א ד"ה א"ע"ג) משמע ג"כ טעם אחר כו' מ"מ לפי פשוטו משמע דהיינו טעמא דכיון שמופקדים הם ציד הגיזר יד הגיזר כיד ההקדש ול"ש התם מולאו מרשות הקדש, ואעפ"י דהדית רחמנא לחייב שולח יד צפקדון גזכ"כ הוא לחייב צאונסין אע"פ שאין הגזבהו קונה לו, ולפי"ז אי לאו הו' דהדית רחמנא לחייב שולח יד צפקדון אף שמתכווין ליעול כולה לא היה מחויב צאונסין דגרע מאינש דעלמא לפי שאין לשומר יד להוליא מרשות צעלים, ואע"פ דאמרי' צהמוכר את הספינה (צ"צ פ"ג) צרשות שלו כיון שקבל עליו קנה התם שאני דמדעת צעלים הוא אצל שלח מדעת צעלים אין לו יד צפני עלמו עכ"ל יעו"ש עוד.

ולכאורה לפ"ז מצוחר היעצ דה"ה לענין תפיסה צחצו, כיון דידו כיד הצעלים, לא מהני תפיסתו, והא דצגוונא דתצעינהו מיניה מחיים ועיכבן חשיצא

ההיא איתתא דהוו מיפקדי גצכ מלוגא דשטרי אתו יורשים קא תצעי ליה מינה אמרר להו מחיים תפיסנא להו אתאי לקמי' דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתצעוה מיניך מחיים ולא יבצית ניבליה א"ל לא א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא, ופירש רש"י וז"ל הוי תפיסה דלאחר מיתה שכל זמן שהיה חי הוי פקדון צידך וכרי הן כמונחין צרשותיה וכי אמרינן תפיסה מחיים כגון שראהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חצוה ולא הוי פקדון צידו עכ"ל, ויעוין צריעצ"א דהוסוף וז"ל ומיהו כי תצעינהו מחיים ולא צעי למיתן להו ומעכצם צחצוה ה' חשיצא כתפיסה מרשותם עכ"ל, ויעוין עוד צרא"ה.

ומשמע לכאורה מלשון הריעצ"א והרא"ה, צפקדון לא מהניא תפיסה כלל, ואפילו אי אמר צפני עדים דעתו לעכצ הפקדון צחצו, לא חשיצ תפיסה, אולם המאירי כתב וז"ל היא טוענת שמחיים תפשתם ר"ל שמחיים נתנה לצ לעכצם צשציל כתוצתה עכ"ל, ומצוחר דנקט דסגי צמה דהיה דעתה לתופסם עצור הכתוצה, אלא צסתמא לא אמרר כן צפני עדים, וסתמא דמילתא לא משכח"ל עדים דהיה דעתה לעכצם עצור החוצ אלא צגוונא דתצעוה ועכצתם.

ובביאור שיעת הריעצ"א והרא"ה נראה לצחר, דהנה צדינא דשליחות יד

וצפשוטו הא דנקיט רב ששת דחייב צאונסין
 היינו משום דקודם שכפר צפקדון נמי היה
 מחויב צשמירה והנפק"מ צדיון גזלן אינה אלא
 לחיוב אונסין.

אך יש להעיר דהרי צדצרי רוב הראשונים
 צפרק המפקיד (מ"א 6) [ומכללס הריטצ"א
 שם] ביארו חידושא דשליחות יד צאופן אחר,
 דאע"ג דהגביה ע"מ ליעול מקצת נעשה גזלן
 על הכל או דאע"ג דהגביה ע"מ לשלם נעשה
 גזלן יעו"ש, ומצואר מדצריהם דנקטו דשפיר
 מצי השומר להוליא מרשות הצעלים.

ויתכן לחלק דהיינו דוקא צנוטל על דעת
 גניבה, משא"כ הכא דאינו אלא
 תפיסה למשכון, כיון דאין דעתו להוליא הדצר
 מרשות הצעלים [וכמצואר צראשונים צסוגין
 לענין דין מוחזקות, דטעמא דלא מהימן
 צטענת משכון צלא מיגו דומיא דטענת לקוחין,
 כיון דאף לדצריו אכתי קאי צחזקת הצעלים
 הוי מוליא מחצירו ועליו הראיה ואכמ"ל]
 אכתי חשיבא ידו כידם ולא מהניא תפיסתו.

אך יתכן עוד דאה"ג אילו עשתה מעשה קנין
 צפקדון ע"מ לתופסו למשכון מודה
 הריטצ"א דמהני, ועיקר כוונתו לאפקוי דלא
 סגי צדעת גרידא דהיה דעתו לעכצו למשכון
 [כדמשמע צמאירי דסגי דנתנה לצ לתופסו
 צתורת משכון] אלא צטיין מעשה קנין דוקא,
 או דתצטעוהו מייניה מחיים ועיכצ, דהא נמי
 חשיב להוליא הפקדון מרשות הצעלים,
 וכדחזינן דהכופר צפקדון נעשה עליו גזלן.

תפיסה, לכאורה יש לצאר ע"פ הא דאיתא
 צפרק הגזל עלים (צ"ק ב 3) אמר רב ששת
 הכופר צפקדון נעשה עליו גזלן וחייב צאונסין,
 הרי דע"י כפירה צצ"ד שפיר הויא הולאה
 מרשות צעלים ונעשה גזלן על הפקדון, וה"נ
 כל דתוצטו ומעכצו הימנו, חשיב הולאה
 מרשות צעלים, וחשיבא תפיסה [אמנם יעוין
 צחוס' (לקמן שם קצ) שכתצו דהא דהטענן טענת
 גנצ צפקדון כיון ששלח צו יד פטור היינו דוקא
 צשליחות יד, אצל הכופר צפקדון ואח"כ טען
 טענת גנצ חייב כפל, וביארו תוס' ד"אף על
 גצ דאמר רב ששת לעיל הכופר צפקדון נעשה
 עליו גזלן כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה
 עליו גזלן היינו להתחייב צאונסין", ויש
 מהאחר' דביארו דצצריהם דהא דהכופר
 צפקדון נעשה עליו גזלן אינו אלא לענין חיוב
 אונסין, אך ל"ל קנייני גזילה ולא נפיק מרשות
 צעלים, וזהו דהאריך רב ששת לומר וחייב
 צאונסין, דזהו כל דין הגזילה דידיה, ולכאורה
 כן מדוקדק צלשון הרמב"ם דגבי שליחות יד
 כתצ (פ"ג מגזילה ואצידה ה"א) השולח יד צפקדון
 צין ששלח יד צטלמו או על יד צנו ועצדו ושלוחו
 הרי זה גזלן ונתחייב צאונסיו "ונעשית
 הגזלה צרשותו כדיון כל הגזלנים"
 עכ"ל, ואילו לקמן שם (ה"ד) גבי הכופר
 צפקדון כתצ הכופר צפקדון צצית דין אס היה
 צרשותו צעת שכפר נעשה עליו גזלן וחייב
 צאונסיו עכ"ל, הרי דגבי שליחות יד האריך
 להוסיף דנעשית הגזילה צרשותו כדיון כל
 הגזלנין, וגבי כופר צפקדון סתם דנעשה גזלן
 וחייב צאונסין] אולם אין הדצרים מוכרחים,

בענין מעשה בשחיטה ובטבילה

ואעפ"י שלא הפילה הוא וכל שנפלה מידו כהפילה הוא דמיה, כנ"ל להלכה אבל לא למעשה, לפי שראיתי לרבותינו בעלי התוספות ז"ל שאמרו כלשון האחר ולהם שומעין שאמרו צל תורה להחמיר עכ"ל, והנה צעיקר ציחור דברי הרשב"א נפלה מידו או מחיקו מלינו כמה דרכים, וצפשוטו מיירי דהרפה אחיזתו וכיו"צ ועי"ז נפלה, ומבואר ברשב"א דכהאי גוונא לא חשיב כלל כהפילה הוא, אלא כנפלה מאליה מחמתו.

אולם כבר תמכו דהא לעיל צפ"ק (טז א) איתא דצידקא דמיה צכה ראשון חשיב כחן, והרי התם נמי מרז"ת המים אינה אלא מחמת כח הכזיבה, ואעפ"כ כיון דהסיר המונע צפני הכח הטבעי חשיב כמעשה ידיה, וה"נ כיון דהסיר המונע צפני הסכין ועי"ז נפלה מכח המשיכה, אמאי לא חשיב מעשה ידיה.

ובהא דהוכיח הרשב"א מנדה שנפלה מן הגשר, כבר תמה המחירי (יג ב) דהא לענין עזילה לא צעינן מעשה כלל, וכדמוכח מגל שנתלש דליכא מעשה ואעפ"כ מהני [וז"ל] ה"ב סכין בחיקו או צידו ונפלה מאליה גראין הדברים שאין זה נקרא כח אדם לענין שחיטה ואף על פי שלענין נזקין חייב כמו שיתבאר בשני של צבא קמא צזו אין העטם אלא שהוא חייב לשמור עצמו בכל דה שלא יבא היזק יולא

נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זוכה אתה אובל, עעמא דנפלה הא הפילה הוא כשירה ואע"ג דלא מיכוין מאן תנא דלא צעי כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חצירא זרק סכין לנועמא צכותל והלכה ושחטה כדרכה רבי נתן מכשיר וחכמים פוסלין.

והנה כתב הרשב"א צתורת הבית (צ"א ע"ה) וז"ל איכא למידק היכא דנפלה מידו או מחיקו אי דיניה כהפילה הוא אם לאו דהא לגבי נזקין דיניה כהפילה וכדאמרין צשילבי כינ"ד הרגל (כו ב) היתה אצן מונחת לו בחיקו ולא הכיר צה מעולם ונפלה לענין נזקין חייב, והילכך הכא נמי אחי מכח צן דעת קרינן ציה, ודקתני מתניתין נפלה הסכין היינו כשהפילה הרות, או דילמא לענין נזקין שאני אבל לענין שחיטה עד שיפילנה הוא דוקא וכדאמר ר' נתן זרק סכין והפילה הוא נמי הכין משמע, ומסתברא לי דלענין שחיטה כלענין נזקין דהכא והכא אחי מכח צן דעת קרינן ציה, ועוד דהא אמרינן התם צפרק השוחט גצי נדה שנאנסה ועצלה האי נדה שנאנסה היכי דמי אמר רב פפא לר' נתן משכחת לה שנפלה מן הגשר אלמא כל שנפלה מן הגשר מעלמה אעפ"י שלא הפילה היא עלמה עלתה לה עזילה לרבי נתן דלא צעי כוונה לחולין, ודכותה גצי שחיטה נמי שנפלה מידו או מחיקו

כנ"ל דכיון דקירצ עאלמו למקום שעתידי הגל ליפול חשיב מעשה דידיה.

אך תמכו בזה, דלעיל צפ"ק (יג ז) כתב הראש"ד (שעמ"ק) וז"ל קשיא וכי אחרים רואין אותן לימא דהנהו קא מכווני, וכי תימא כיון דהס עושין השחיטה לא מהניא להו כוונתם כלל, הא אמרינן בחגיגה פרק אין דורשין גבי גל שנתלש אף כלים דמכוין להו אדם, וצמסכת גיטין פ"ג תנן הכל כשרין כו' ונראה דהתם קאי לשם כונה ומש"ה מהני, אבל הכא גבי אחרים רואין אותן לא מכווני מידי עכ"ל [וכן הוא במאירי צ"ס גדולי המפרשים (הראש"ד, ומצואר דהראש"ד ששעמ"ק למכילתין הוא הראש"ד השלישי צעל בהשגות*) וז"ל ויש שואלים ודילמא הוה משום דכונת אחרים כונה היא שהרי בגל שנתלש צמסכת חגיגה באו ללמוד שאין עבילת חלין לריכה כונה מזו של גל והקשו דילמא ציושב ומלפס לכך וכלים נמי דמכוין להו אדם וצמסכת גיטין פרק שני אמרו הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ובגדול עומד על גביו דלאו בני דעה נינהו ואין יודעין לשם מי כותצין ועכשיו כותצין על דעת הגדול, ותיראו גדולי המפרשים דצבחי כי קיימי קמייבו לשם כונה קיימי אבל צשחיטה אין כונתם צעמידתם אלא לשמירה שלא יקלקלו כו' עכ"ל] הרי דהוכיח הראש"ד דמהני כוונת אחר אף בגוונא דאינו עושה המעשה מהא דמהניא כוונה בגל שנתלש, ואם איתא דצטצילה צעינן מעשה אלא

מתחת ידו וכל לענין היזק אונס כרלון ושוגג כמזיד כל שהיזק שלא צפשיעת המזוק, ואף על פי שצנדה שנאנסה ועצלה עבילתה כשרה והעמדות צנפלה מן הגשר אף על פי שלא הפילה היא את עצמה צזו אף לכח אדם אין אנו לריכים שהרי אף בגל שנתלש עבור כמו צביארנו, וגדולי הדור (הראש"ה) מקילין צזו מכח צו של נדה ואין דצריהס נראין שאין זה כח אדם כללן ויש שדנו לדחות דכיון דקירצ עאלמו למקום שעתידי הגל ליפול חשיב כמעשה דידיה.

ונראה, דהנה האחרו' תמכו עוד צסתירת דצרי הראש"ד, דצסוגין כתב הראש"ד (שעמ"ק) וז"ל לר' נתן שנפלה מן הגשר פירוש שהפילה עצמה ונתכוונה לראות ולא לשם עבילה צעולם, דאי צנפילה ממש שלא מדעת היכי שרי רצ לציתה, והרי צשחיטה לא התיירו היכא דנפלה סכין ושחטה ואפי' לר' נתן עכ"ל [ויעוין צשעמ"ק סס דהשיג וז"ל ולי אין לורך, דשאני נפלה סכין ושחטה דאפי' צשעת השחיטה הוה לה שלא מדעת, אבל נפלה מן הגשר ע"כ צשעה שהיא צתוך המים הו"ל מדעת, ודמי להפילה דגבי סכין כנ"ל עכ"ל].

והנה מדצרי הראש"ד אלו מוכח לכאורה דצטצילה צעינן מעשה, ונפלה מאליה לא חשיב מעשה [והא דהוכיח מנפלה סכין, היינו משום דפשיטא ליה דמיירי אף צנפלה מידן] והא דגל שנתלש לריך לומר לכאורה

* **וכן** צפירוש הראש"ד לצ"ק (זא ה) לייין לספרו צעלי הנפש דהוא לראש"ד צעל בהשגות, וכידוע דצרי הראש"ד צשעמ"ק צ"ק הס מחידושי הראש"ד שלפנינו [צשינויים מסוימים].

הראשונים, דמלכד כח המשיכה הפועל על המים התחתונים עלמם, הרי אף המים העליונים שעל גביהם דוחים אותם כלפי מטה, ואף דמרוצת המים העליונים נמי אינה אלא מחמת כח המשיכה, אך מ"מ צה הרי יש דבר הפועל ממש בגוף המים התחתונים ודוחפם למטה, ומש"ה חשיב דנעשה צהם מעשה הדוחפם, ולא חשיבי כנפלו מאליהם, וממילא האדם המסיר את המונע חשיב כדוחפם.

ומעתה מיושב הא דמהני גל שנתלש אע"ג דבעינן "מעשה" עבילה דוקא, דהרי גל שנתלש נמי נדחף ע"י המים, ויש דבר הפועל בו, ולהכי חשיב דאיכא כאן מעשה עבילה, ואף דהך מעשה לא נעשה ע"י האדם אין צדך כלום, דלא בעינן דהאדם יעשה את מעשה העבילה, ולהכי שפיר הוכיח הראש"ד מגל שנתלש דמהני מחשבה אף על מעשה דלאו דידיה.

דכיון דקירצ עלמו למקום הגל חשיב מעשה ידיה, היאך הוכיח הראש"ד מהתם דמהני כוונה על מעשה דאחר.

ונראה דס"ל לראש"ד ולרש"א דגבי עבילה בעינן מעשה דוקא, ואין עלם ההמלאות צמים מטהרת, אלא "מעשה" העבילה מטהר, אלא דלא בעינן דייטשה הך מעשה ע"י האדם דוקא, אלא אפילו צנעשה מעשה עבילה מאליו נמי מהני, אך בעינן דיחא ע"י "מעשה" דוקא.

וכן ס"ל לראש"ד ולרש"א, דחפץ הנופל מאליו מחמת כח המשיכה, לא חשיב דנעשה בו מעשה כלל, כיון דליכא דבר הפועל בו, ולהכי נפלה מן הגשר מאליה, וכן אם הרפה ידו ונפלה הסכין וכיו"ב, חשיבי כנפלו מאליהם צלא מעשה כלל, משא"כ צצידוקא דמיה, הרי ישנם צ' כחות הפועלים על המים

^ב **ובפרט** אי גדר כח המשיכה אינו דהארץ פועלת כח על החפצים למושכם אליה וכדמקובל היום הוא כח הפועל צין כל צ' חומרים, ובסמוך להרים גדולים ישנו כח משיכה אף לכיוון ההרים ותנעם המעופלת מעט לכיוונם, וצאמת אף חפץ קטן פועל כח משיכה מועט אליו, וכל תנועתם הסיבוצית של הארץ והכוכבים היא מחמת כלל כוחות המשיכה שצין השמש וכלל הכוכבים] אלא גדר כח הכצידה דבעט כל דבר חומרי להמשך אל הארץ [ויעוין צאמונות ודעות לרס"ג (מחמר א) וז"ל כמו האצן אשר אין לה תנועה צמוצאה אצל היא שוקעת וכאשר ישליכוה למעלה תנועע למטה כו' וכאשר נראה האצן אשר אין לה תנועה מתנועעת צהכרח עד שחגיע אל מוצאה כו' ויעוין צשערי תשובה לרצינו יוכה (ש"צ אר יח) יח ודע כי נפש הרשע אשר כל תאוה להפלי הגוף צחייו, ונפרדת תאוה מעצודת הצורה ונצדלת משרשיה, תרד צמותו למטה לארץ אל מקום תאוה, ותחי תולדתה כעצב העפר לרדת ולא לעלות, אצל יעלוה למרום לדין ולמשפט ולרעות איהך החליפה מרום צשאו, כאשר יעלו את האצן על ידי כף הקלע ואחרי עלותה למרום תרד צעצעה למטה לארץ, כאשר האצן חוזרת ונופלת לארץ אחרי הצריקה עכ"ל] ויל"ד עפ"י צמעמיד אצן השואצת (מנגט) ועי"ז דחפה סכין ושחטה כדרכה, האם חשיב כח אדם.